

A székely nemzet mítoszváltozatai Új székely nemzeti mitológia

Bevezető gondolatok

A SAPIENTIA Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Műszaki és Társadalom-tudományi Karának Társadalomtudományi Tanszékén működő SZEMEISZTOSZ Web-szemiotikai és Online Kommunikációs Kutatócsoport 2014-15 telén mélyinterjúkra, esettanulmányokra, szöveg- és médiareprezentációk elemzésére alapuló kutatást¹ végzett a székelyföldi újpogányságról. A kutatási anyag az elemezhető témák bő kínálatát tárta elénk. A témának elsősorban a mélyinterjúkból származó gazdagsága számos részterületen invitálja a kutatót a téma bővebb kifejtésére.

A kutatásnak ebben az első fázisában a téma-variációk közül az „új székely nemzeti mitológiát” választottam. Vizsgálódásaim elsősorban arra irányultak, hogy a magyarországi etno-pogány mozgalmak révén egyre inkább előtérbe és köztudatba kerülő alternatív magyarság-elméleteknek, új nemzeti mitológiáknak van-e székelyföldi „alkalmazott” változata, született-e alternatív székely-elmélet, illetve székely nemzeti mitológia?

A témaválasztásnak erőteljes aktualitást ad a térségben a 2000-es években elindított nagyon határozott, markáns és többszintű székely etnikai identitásépítési folyamat, amely napjainkban is a megerősödés és konszolidáció irányába tart. Az újpogányság magyarországi és erdélyi kutatói (Szilárdi, Szilágyi, Hubbes, Povedák) mind megegyeznek abban, hogy az újpogányság Közép-Kelet-európai jellemzője ennek etnicizálódása, hangsúlyos nemzeti jellege. A jelenség röviden összefoglalva ez a következőket jelenti:

1. Az újpogány mozgalmak „úgy viselkednek, mintha etnikai alapú közösségeket alkotnának” a környező világra sok esetben a „kisebbségek attitűdjével (erős csoportsszolidaritás, etnocentrizmus, csoportbezárkózás) reagálnak”. (Szilárdi, 2015. 9.)
2. Az újpogány mozgalmakhoz nem csupán vallásos tanok, rituálék, gyakorlatok társulnak, hanem az ősvallás újrafelfedezésével párhuzamosan az adott nemzet eredetére, történelmére, küldetésére, jellemzőire, vívmányaira vonatkozó tanok, elméletek és tanítások kialakulása és csoporttudatba való beépülése is. Ennek nyomán pedig etnocentrista attitűdök, etnikai

¹ A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Domus szülőföldi ösztöndíja támogatta 2014-2015-ben.

felsőbbrendűség és elsőbbség, esetenként idegengyűlölő eszmeiség (Hubbes, 2014) jellemzi a csoportnarratívát.

3. A nemzet szakralizálása: az újpogány csoportosulások narratívájában szentté válnak olyan terek, időpontok, személyek, szimbólumok, és maga a nyelv is, amelyek a magyar nemzeti identitás lényeges összetevői. (Szilárdi, 2013)

Ha az újpogány mozgalmak és ehhez kapcsolódóan a nemzeti mitológiák székelyföldi megjelenéseit és narratíváit kívánjuk elemezni, akkor megkerülhetetlenül át kell, hogy tekintsük azt a történelmi, társadalmi kontextust, amelyben a székelyföldiek nemzeti identitása kialakult és formálódott, illetve formálódik a jelenben is. Kezdetben olyan egyszerűnek tűnő kérdésre is választ kell találnunk, hogy melyik nemzet mitológiáját kívánunk megvizsgálni? A Székelyföldön élő magyarokét a magyar nemzetről, a székelynek önmagáról, vagy az újpogányság magyar képviselőinek székelyekről alkotott mítoszait? Ugyanakkor a nemzeti mítoszformáló erők mezejében olyan szempontokat is figyelembe kell vennünk, amelyek a magyarországi mozgalmak esetében kevésbé radikálisak vagy aktuálisak, mint pl. az állandó külső (román) „traumatizálás” élménye, a magyar, „anya-nemzet” leértékelő, vagy éppen Székelyföldet skanzenizáló tendenciája.

Székely identitástörténet

A következőben röviden összefoglalom azokat a történelmi eseményeket, amelyek a székelység számára a magyarságtól eltérő identitáselemeket hozott létre, és amelyek ma is alapját képezik egy, a hagyományokra, mitologizált múltra épülő önazonosság-konstrukciós folyamatnak. A témát részletesen kifejtettem PhD dolgozatomban (Fejes, 2014), ebben a tanulmányban csak a fontosabb motívumokat emelem ki.

A székelyeket a középkorban a vármegyei magyaroktól főként eltérő történelmi szerepvállalásuk (határőrzés, katonáskodó életmód), eltérő társadalmi szerkezetük (a középkorban kiváltságos státusz, jogok, a székely székek önkormányzati jellege, egyfajta autonómia) és eltérő eredettudatuk (szkíta-hun származás) különböztette meg. A sajátosságokból fakadó, a kiváltságokért mindvégig szívósan küzdő székelység önmagát évszázadokon át *nemes székely nemzetként* („*natio siculica*”)-t azonosította (Hermann, 2010). Az idők során a székely azonosságtudat intenzitása változó volt, a jogok megnyirbálásakor, a felkelések, az elnyomatás éveiben hangsúlyosabbá vált. A Habsburg uralom időszakban Hermann Gusztáv Mihály szerint már erőteljesen létezett székelyek „kettős kötődése”. A korabeli írott források alapján a következőképpen rekonstruálja a székelyek nemzeti önazonosság-tudatát: „A székelyek egyfelől a ‘nemes székely nemzet’ fiainak tekintették magukat, ‘Scithiából’ jött harcos nép fiainak, akik a magyar királyoktól elnyert előjogok alapján bírják földjeiket, mégpedig oly módon, hogy ‘abban Jus Regium se lett légyen’. Másfelől, ugyanezen kor székelyföldi közgyűlésein gyakran elszánt magyar hazafiakként foglalnak állást

a magyar nyelv és a magyar művelődés értékeinek védelmében, azt követelve, hogy beszélt nyelvük ne csupán az oktatásban, de a közigazgatásban is egyedül használatos nyelv legyen, és ezen történjen a hivatalos érintkezés az ország harmadik kiváltságos 'nemzetével', a szász nációval is. Hogy még jobban felhívják a figyelmet a szoros kötelékre, mely őket a magyar nemzethez köti, buzgón támogatják Erdély unióját Magyarországgal, gondosan ügyelve azonban arra, hogy ez az unió ne sértse hagyományos autonóm jogállásukat, igyekeznek biztosítékokat kieszközölni a székely szabadságok régi formájukban való megtartására, visszaállítására." (Hermann, 2003. 29.)

A magyar nemzettel való azonosulás legfontosabb momentuma a 19. század közepén következett be. Az 1848-as forradalom hasonló horderejű társadalmi változásokat hozott Székelyföldön, mint Magyarországon, azonban a székelyek számára a nemzeti azonosságtudat új korszaka is elkezdődött. Ekkor szűnt meg az évszázadok óta fennálló rendi nemzet, a *natio siculica*. A székelység jogilag teljes mértékben a magyar nemzet részévé vált; az 1876-os vármegyesítés során véglegesen eltűntek az őket megkülönböztető kiváltságok, a sajátos jogrendszer, identitás-formáló tényezőként már csak a kollektív emlékezés és tudat számára bírtak jelentőséggel.

A székely identitásformálásnak a két világháború közötti időszak meghatározó periódusa. A szinte teljes egészében székely-magyar kultúrájú régióban értelmetlenül abszurdnak tűnt az új román vezetés, közigazgatás, tanügyi rendszer. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban született meg a Székely Himnusz, továbbá a „tipikus” székely figurák, akik Tamási Áron és Nyíró József irodalmi szereplőiből váltak a magyar és székely mentalitás sztereotipikus közkedvelt alakjaivá. Ugyanakkor a kisebbségbe kerülő erdélyi magyarság körében kiteljesedő transzilvanizmus sem tudta teljes mértékben integrálni a székelységet. A korszaknak székely-magyar viszonyban is érdekes epizódja volt a II. bécsi döntést követő négyéves időszak. 1940-ben a román hivatalnokokat magyarok váltották föl, akik – a kezdeti örömmámoros fogadtatás után – gyorsan elveszítették népszerűségüket. A székely kollektív emlékezet még ma is számon tartja fennhéjázónak vélt magatartásukat; ez a „testvéri gög” számukra sokkal fájdalmasabb volt, mint a román hivatalnokok arroganciája. Ha ma a magyar-székely viszonyról gondolkodunk, akkor ennek a négy éves korszaknak, a „kicsi magyar világ”-nak a hagyatékát is figyelembe kell vennünk.

Az 1945 utáni korszak sokrétű politikai, társadalmi változásai az egyéni és közösségi életvitel számos szintjén generált anómiás állapotot. Az impériumváltás ismét román fennhatóság alá vonta Székelyföldet, ezúttal azonban a szovjet hatások is jelentős szerepet játszottak a térség társadalompolitikai változásaiban. Szovjet hatásra és mintára alakult meg a 1952-ben a Székelyföld nagyobb részét magába foglaló Magyar Autonóm Tartomány, amely átalakításokkal ugyan, (és 1960-tól Maros Magyar Autonóm Tartomány néven) de az újabb közigazgatási rendszer kiépüléséig (a „megyesítésig”), 1968-ig főnállt. Az „autonóm tartomány” azonban csak nevében volt az, a nemzeti identitásalkotási folyamatban esetleg mint distinktív, marker jellegű hatásáról beszélhetünk, amely szimbolikusan ugyan,

de leválasztotta a térséget Románia többi részéről. (A korszakról lásd bővebben: *Bottoni*, 2008)

Az 1989-es változásokat megelőző évtized jellemzője, hogy az etnikai identitás megőrzésére csak rejtett utak és formák voltak lehetségesek, a nemzeti önkifejezésre irányuló törekvések kiszorultak a nyilvános szférából, a magánszférába, vagy a közösségi nyilvánosság rejtett dimenziójába voltak kénytelenek visszahúzódni. (*Bodó*, 2007)

Az 1989-et követő első évtizednek több szempontból is erőteljes hatása volt az idők élők identitására. „Hirtelen megnyílt a lehetősége annak, hogy az etnikai identitásépítés gyakorlata kilépjen a teljes nyilvánosságba. A nemzeti önfelmutatást szimbolikusan megjelenítő események száma ugrásszerűen megnőtt, nagy dimenziókat kapott, és igyekezett minél reprezentatívabb formákat ölteni”. (*Bodó*, 2007. 67.) Az önkifejezés szabadsága szinte robbanásszerűen szabadította el a magyar identitás kifejezésére, megmutatására és nyomhagyására való törekvéseket. Mindezt táplálta az országban elszabaduló magyarsággellenes hangulat, a román nyelvű médiában szinte állandó jelleggel hangsúlyozott „magyar veszedelem”. Székelyföld – kihasználva a térség abszolút magyar többségéből származó előnyöket – „rendkívül nagy számban hívta életre azokat az eseményeket, amelyek a nemzeti tudatra apelláltak, annak felmutatását és megerősítését célozták.” (*Bodó*, 2007. 68.) Ilyen események voltak a „szobor- és emlékműavatások, kopjafaállítások, zarándokutak, megemlékező menetek, emléktábla- és plakett-leleplezések, koszorúzások, nemzeti hősök, neves történelmi, kultúrtörténeti személyiségek emlékszobáinak létrehozása, oktatási intézmények, közművelődési egyesületek névadó ünnepei, zászlóavatások.” (*Oláh*, 2000. 106.) Azonban a korszaknak ez a fajta identitás-rehabilitációja elsősorban a magyar identitásra fókuszált, a kisebbségi magyar azonosság jegeit igyekezett körvonalazni és megerősíteni. A rendszerváltást követő első évtizedben az erdélyi magyarok identitását vizsgáló társadalomtudományi vizsgálatokban sem jelenik meg meg a különálló székely identitás, a székelység ebből a szempontból még nem jelentett sem önálló vizsgálati populációt, sem pedig sajátos megközelítési szempontrendszert. (vö. pl. *Veres*, 2005)

A 2000-es évek első felétől azonban megjelennek, és egyre erőteljesebben mutatkoznak azok a jelenségek, amelyek első, óvatos megközelítésben csupán egyfajta székelyföldi regionális identitásépítésként értelmezhetőek. A folyamat azonban nem redukálódott csupán térségi sajátosságok megragadására és erősítésére, egyhamar áterjedt az itt élő többségiek, vagyis a székelyek identitás rekonstrukciójára is. A székely rendi nemzet ugyan 1848-ban végleg megszűnt és Hermann szerint legfeljebb „székely közösségről” vagy „székelységről” szabadna beszélni, mellőzve a székely nemzet kifejezést (*Hermann*, 2010), a folyamatot nem lehetett megállítani, csupán – amint később látni fogjuk – némileg mérsékelni a józan történelemtudományi megközelítéssel. A regionális és/vagy székely identitásépítés felgyorsult folyamatának számos szereplője van, párhuzamosan jelentkeznek a felülről irányított, tervezett folyamatok és a szélesebb társadalmi közeg befogadása, azonosulása és visszahatása.

A folyamatnak a részeként mindenképpen meg kell említenünk a Székely Nemzeti Tanács megalakulását 2003-ban, és ezzel a székelyföldi autonómia ügyének állandó társadalmi-politikai jelenlétét, a 2004. december 5-i magyarországi népszavazást a külhoni magyarok kettős állampolgárságáról, amelynek eredménytelensége indulatokat keltett nem csupán a székelyföldi politikai vezetésben, hanem széles társadalmi rétegekben is. Ekkor éleződött ki az az elkülönülési folyamat, amely a rendszerváltást követően, főként a munkaerő-piaci migrációnak köszönhetően már korábban megfigyelhető volt, és amely egyre fontosabbnak tartotta megfogalmazni, majd egyre erőteljesebben hangsúlyozni a magyarországi és székelyföldi magyarok nem csupán kulturális különbözőségét, hanem eltérő eredetét, etnikumát, közösségi jellegzetességeit. Az identitásépítési folyamatnak további fontos momentuma volt a székely zászló megalkotása; hogy az identitásépítés nem mindig marad a regionalizáció kereteiben, azt pontosan a székely zászló példázza, amely eredetileg egy politikai szervezet (Székely Nemzeti Tanács) hivatalos zászlója volt, majd két közigazgatási terület (Hargita és Kovászna megye) zászlója, és alig pár év alatt a székely nép (nemzet?) össztársadalmi szinten asszimilált zászlójává vált. Az identitásépítés azonban gyorsan túllépett a klasszikus nemzetépítő elemek megalkotásán, és behatolt nem csupán a kultúra, hanem a fogyasztás területeire is. Pár év leforgása alatt székelyesültek fogyasztási javak (Góbé és székely termékjegyek bevezetése, székely kabalafigurák, székely internetes áruház, .sic internetes domainnév, SIC és 'Székely baba az autóban' autómaticák stb. megjelenése, de tervezik székely mobiltelefon-hálózat kiépítését is), kulturális javak, rendezvények és fesztiválok (100 kötetesre tervezett Székely Könyvtár kiadásának megkezdése, Székelyföldi Napok, Székely Vágta, Székkölykök fesztivál megszervezése, Székely Legendárium könyv, gyermekjáték és animációs film, de van már székely társasjáték sorozat is, stb.) és maga a nyelv is látványosabban kínálja a székely specifikumokat. (Sántha Attila: Székely szótár, Székely Nyelvlecke Magyaroknak, Székely Nyelvlecke Románoknak, Angol Nyelvlecke Székelyeknek internetes sikertörténete.) Fontos megfigyelni azt is, hogy 2010-től ugyan a székelyföldi magyarok számára is lehetővé vált gyorsított módon magyar állampolgárságot szerezni és ezzel a lehetőséggel sokan is élnek, a székely identitás erőteljesedésének folyamatát ez – úgy tűnik – egyelőre nem állította meg.

Végül emeljük ki, hogy a székelyföldi és/vagy székely identitásépítésnek a kulcsszereplői nem csupán a székelyföldi politikai, gazdasági és kulturális elit körében (akik eszköztárában a székely identitás gyakran a hatalom legitimációjává válik), vagy a társadalmi befogadásban és kezdeményezésben keresendő, hanem ugyanilyen hatásosnak mutatkoznak a külső román és magyar aktorok is. A román politikum és társadalom állandó küzdelme a székelység és Székelyföld létezésé ellen, a magyar társadalom sztereotipikus közeledése a székely társadalom irányába mind ennek megerősödését, konszolidációját és további identitásépítő sajátosságok kitermelését segíti elő.

Mindezek tükrében kezdeti kérdésfeltevésünkre megalapozott módon válaszolhatjuk azt, hogy az új nemzeti mitológiák vizsgálatakor a székelyföldön élő

(székely)magyarok magyarságról alkotott elképzelései mellett jogos kutatási területként kijelölni a székelyeknek önmagukról, mint székely népről (nemzetről?) alkotott mítoszait is.

A székely identitáskonstrukció fontosabb elemei. Politikum, társadalom, tudomány, etnopogány csoportosulások

A tanulmány keretei nem engedik meg, hogy a székelyekről alkotott külső-belső kép minden komponensét megvizsgáljuk a címben szereplő szegmensek mentén. Ennek a képnek számos olyan eleme van, ami történelmi múltra hagyatkozik és a képalkotási folyamatban ezek mítoszai dominálnak: eredetkérdés, kollektív szabadság, teljes önrendelkezés és autonómia a középkori Székelyföldön, minden székely szabad és nemes, rendtartó székely falu, nemzetkarakterológiai sajátosságok stb.

Ebben a tanulmányban a leginkább előtérbe kerülő, a legmarkánsabban eltérő véleményeket generáló és az újpogány tanokban is markánsan megmutatkozó eredettörténet kérdését járom körül.

Az alternatív székely-nemzet képek kialakulását a magyarságnál is jobban elősegíti az a tény, hogy a székelység eredetének kérdése a „hivatalos”, akadémiai diskurzusban is sokkal több homályos részt tartalmaz, mint a magyar eredetkérdés, ugyanakkor a hun-székely eredet és kontinuitás az újpogány irányzatok megjelenése előtt is századokon át szerves része volt a székely identitásnak.

A következőkben arra teszek kísérletet, hogy megvizsgáljam a székely-nemzet kép alkotóelemeit a jelenlegi székely társadalom különböző szegmeseiben. A korábban bemutatott, a jelenben is zajló székely identitás-alkotási folyamatban fontosnak tartom azonosítani azokat a kulcsmotívumokat, amelyek akár felülről, „hivatalos” formában érkezve, akár alulról „alternatív” forrásként, de beépülnek, és alakítják azt a székely nemzeti identitást, aminek (újra)értelmezése a jelenben is zajlik.

A „hivatalos”, akadémiai tudományos állásfoglalás (pl. Hermann, 2003, 2004, 2012 stb.) a székelyek eredetével kapcsolatban röviden a következőben foglalható össze: a székelyek magyar eredetűek, a székelyeket legnagyobb valószínűséggel királyi megbízatással telepítették a keleti határ védelmére. A székely eredetkérdés egyetlen, komolyan vehető és vizsgálható alternatívája esetleg a török eredet. (pl. Hermann, 2004)

A székelyföldi identitásépítésben kulcsszerepet játszó helyi politikai vezetés (polgármesterek, megyei tanácselnökök) többnyire az RMDSZ-hez tartozó, de jelentős helyi „autonómiával” rendelkező szereplőkből állnak. Mögöttük egy, a székely szimbólumokat, termékeket, jellegzetességeket erőteljesen támogató intézményi struktúra sorakozik fel. Székelyföld és székely nemzet-építő munkásságukat igyekeznek tudományosan is legitimálni, a téma legvitatottabb, a közösségi elfogadtatást esetleg veszélyeztető kérdésekben tudományos kiadványok, kiállítások és rendezvények segítségével próbálnak egységes székely önképet kialakítani. Az

itt élők életébe gyors népszerűséget szerző és napi szinten használt szimbólumok és történelmi mítoszok kérdéseiben erőfeszítéseket tettek tudományos igényrel elkészült, de a teljes székely társadalom számára elérhető és érthető kiadványokat szerkeszteni. Példaként említhetjük a főszerkesztőként Hermann Gusztáv Mihály által jegyzett *A székelység történelme. Kézikönyv és tankönyv az általános iskolák VI. és VII. osztályai (valamint minden érdeklődő) számára* 2012-ben megjelent kiadványára, a *Székely Címer-, Pecsét- és Zászlótörténeti Munkacsoport* 2009-es megalakítására, ennek nyomán pedig kiállítás-karaván szervezése a székelyföldi múzeumokban (és Budapesten) *Székely történelmi zászlók*, valamint *Székely pecsétek és címerek* címmel.

A helyi politikai szereplők „másodvonalához” tartozó, hangsúlyosabban jobboldali szimpatizáns politikai szervezetek (Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, Székely Nemzeti Tanács) frontdiskurzusaikban szintén nem lépnek túl a mérsékelt, többnyire tudományos székelység-kép használatán, de szatellit-szervezeteik médiareprezentációiban és rendezvényein már megjelennek az akadémiai tudományos álláspontot elutasító, alternatív mérsékelt vagy radikális új székely mitológiák. Ennek legjelentősebb jelenléte az Erdélyi Magyar Ifjak nevű szervezet (amely tagja a Magyar Ifjúsági Tanács ernyőszervezetnek, amely 2001-ben kivált az RMDSZ-ből, ma már az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács ifjúsági szervezetének tekinthető) éves nyári táborában érzékelhető.²

A *köztudatban* meglátásom szerint továbbra is általánosnak tekinthető a hun származás elmélete. Nem véletlen, hiszen a hunoktól való származás elmélete századokon át meghatározta a székelyekről való elképzeléseket. Ezek többnyire a középkori krónikákra támaszkodnak. Anonymus leírásában a székelyek Attila király népe voltak, Pannóniában csatlakoztak a magyar honfoglalókhoz. Kézai

2 EMI tábor 2005 óta szerveznek évente. A tábor előadói között megtaláljuk az újmagyar mitológia és tematika számos fontos képviselőit. Az új nemzeti mitológia jelenlétének érzékelésére a teljesség igénye nélkül felsorolok néhány előadót és témát, amelyek a tábor 10 éves programkínálatában szerepeltek:

- Igazi ősvallás, valódi kereszténység Árpád vezér korában – Előadó: Szántai Lajos történész, művelődéstörténész,
- Egy megtalált rováskódex s az újjáírandó magyar őstörténet és irodalomtörténet – Előadó: Mandics György történész
- Ósi hagyatékunk, a rovásírás – Előadó: Friedrich Klára és Szakács Gábor
- A Szent Korona – Előadó: Kincses Kálmán református lelkész
- Szent István király – Előadó: Szántai Lajos magyarságkutató
- Népünk eredete – mit adott a magyarság a világnak? – Előadó: Kiszely István történész, antropológus
- A Kárpát-medence ősműveltségei és a magyarság eredete – Előadó: Radics Géza történész
- A magyar nyelv misztikus titkairól – Előadó: Ludányi Horváth Attila okleveles közgazdász, nyugalmazott diplomata
- A Szent Korona misztériuma, és a Szent Korona-tan időszerű megközelítései. – Előadó: Kocsis István történész, író
- A székelyek eredete a legújabb természettudományos eredmények tükrében. – Előadó: Grandpierre Attila történész
- A magyarság eredete. – Előadó: Bakay Kornél történész
- Kurultáj – Előadó: Vukics Ferenc baranta-harcművész
- A Szent Korona szentsége, a Korona-tan és ennek helye az alkotmányban. – Előadó: Szántai Lajos művelődéstörténész

Ófelsége: a Magyar Szent Korona. – Előadó: Kincses Kálmán református lelképásztor
(forrás: <http://emitabor.hu/erdely/>. Utolsó megtekintés dátuma: 2015.04.25)

Simon krónikaíró is a hunok maradványaiként tekint a székelyekre. (Egyed, 2006) „Ezt követően a székelyek szkíta-hun származása az egész középkoron és kora újkoron át egyfajta történelmi axióma lett (...) A székelyek szkíta származásának elmélete belekerül Werbőczy István 1517-ben megjelent Hármaskönyvébe, mely igen elterjedt volt egész Magyarországon, de különösképpen Székelyföldön, így számolni kell a benne írottak széleskörű folklorizálódásával” (Hermann, 2004, 19.). A hun származás elméletét tartotta meggyőzőnek Orbán Balázs is, ennek is betudható, hogy az elmélet még a 20. században is jelentősen befolyásolta a székelyekről való elképzeléseket és ezek öntudatát. A székelységnek Szőcs János szerint sajátos vonása az Attila-hagyomány, „ez az egyetlen magyarsághoz csatlakozott néprész, amelynek hun származástudata volt” (Szőcs, 2009) A székely identitás vizsgálatánál elsősorban azt kell szem előtt tartanunk, hogy a magyarokétól eltérő eredet-elképzelések folklorizált és mitologizált formája bekerült a székely kollektív tudatba, a mondák, legendák és mesék világába, majd szimbólumrendszerébe. A 20. században keletkezett Székely Himnusz pl. a székelyek hun származását és Csaba királyfi legendás alakját propagálja. Hermann szerint a „székelyek ragaszkodása szittyá-hun gyökereik elismeréséhez” megmagyarázta és legitímálta a székelyeknek, mint csoportnak a magyarságon belüli kiváltságos státuszát (Hermann, 2003. 25.)

A székely eredetkérdésben alternatív, az akadémiai történelemtudomány álláspontjával szembehelyezkedő állásponton levő székelyföldi történészek közül Barabási Lászlót,³ Rokaly Józsefet⁴ és a fiatal régész-történész generációból pedig Puskás-Kolozsvári Frederic⁵ nevét kellkiemelnünk. Barabási és Rokaly meglehetősen termékeny írók, több száz oldalas könyveik összetett, időnként nehezen követhető eszmefuttatásokkal állítanak fel összefüggéseket és vonnak le következtetéseket. A történelemtudomány kategóriába szánt munkáik többsége esetében a kívülről is jól érzékelheti az érzelmi túlfűtöttséget, a homályos, következtetlen levezetéseket és bizonyítási eljárásokat valamint az elméletek közötti eltéréseket, időnként ellentmondásokat. Ezek a szerzők sok hasonlóságot mutatnak az új magyar nemzeti mitológia megalkotóival és továbbgondolóival, akiket gyakran idéznek, és akik elméleteit többnyire hitelesnek tekintett forrásként használják. A székely alternatív történészeszek is felzárkóznak azokhoz, akik „a magyarságot kiemelik közép-európai partikularitásából, és a történelem ‘nagy’ történéseinek

3 Barabási László könyvei: Hol vagytok székelyek? (Fríg Kiadó 2005), Székely-magyar történelem Attilától máig, Hol vagytok székelyek? II. kötet (Fríg Kiadó, 2005), A székely rendtartás (Fríg Kiadó, 2006), Magyarul gondolkodni (Fríg Kiadó 2006), Mágusok hona (Fríg Kiadó, 2007), Az emberiség története I. kötet: Ősi titkok avagy a mi történelmünk? (Fríg Kiadó, 2007), Az emberiség története II. kötet: Ádám ősei (Fríg Kiadó, 2008) Az emberiség története III. kötet: Változó világ (Fríg Kiadó, 2010), Az emberiség története IV. kötet: Az új vallások, népek (Fríg Kiadó, 2013).

4 Rokaly József fontosabb könyvei: A székelyek évezredei (2010), A Halotti beszéd helyes olvasata és értelmezése (2014), A SZÉKI-TÁ. A székely eredetkérdés tisztázása (Mark House, Gyergyószentmiklós 2014), Türkök a 10. Századi Kárpát-medencében (2011)

5 Puskás-Kolozsvári Ferenc tanulmányai: A székelyek eredetének kérdéséről, in: Marác László – Obrusánszky Borbála (szerk.): *A hunok öröksége*, Budapest, 2009, 309–345., A székelyek eredete és ősi hite, in: *Székelyföld kulturális folyóirat*, 2010a, 14, 95–118, Csaba királyfi hunjai, in: *Turán* 2010/4 (40.), 77–90.

főáramába igyekeznek elhelyezni, még ha ehhez az szükségeltetik is, hogy az egész világ őstörténetét átírják.” (Szilágyi-Szilárdi, 2007. 64.)

A következőkben néhány motívumot emelek ki az alternatív székelyeredet valló szerzők műveiből, annak igénye nélkül, hogy teljes rálátást, áttekinthetőséget adjak munkásságukról. Elsősorban azokat a fontosabb elképzeléseket vázoló föl, amelyek az eredetkérdés tekintetében lényegesen eltérnek az akadémiai történelemtudomány által hirdettektől, amelyek gerincét alkotják az újszékely mitológiának, és amelyek – amint később látni fogjuk – jelen vannak a székelyföldi újpogány mozgalmak narratíváiban is.

A „mérsékeltnek” értékelhető eredet-elképzelések lényege még csupán a székelyek elsőbbségének kihangsúlyozása a magyarokkal szemben, amint később látni fogjuk a „radikálisabb” elképzelések szerint a székelyeket ezen jóval túlmutatóan a világelsőbbség is megilleti. A „csupán” a „Székely szülte a magyar!” közismert szólás mögé felsorakoztatható elképzelések a következő pontokban foglalhatók össze:

- Az akadémiai finnugor eredet-elméletet fölülírják a történelmi és régészeti források. A székelyek a késő-avar népesség utódai, a Kárpát-medencében a 9. században székely korról kell beszélnünk és nem az avar kor végéről. (Puskás-Kolozsvári, 2009)
- A székelyek a magyar honfoglalás előtt már a Kárpát-medencében éltek, tehát őshonos nép. (Borsos, 2008)
- A székelyek a honfoglaló magyarok előtt vették fel a kereszténységet (ezért őrizhették meg a rovásírást) és ennek a ténynek meghatározó jellege volt további történelmükben. (Borsos, 2008)
- A magyarok a székelyek segítségével veszik birtokba a Kárpát-Medencét. (Szekeres, 2006)

A „radikálisabbnak” nevezhető elképzelések (Grandpierre Attila, Varga Csaba, Barabási, Rokaly) azonban messze túllépnek a székelyeknek a magyarsággal szembeni elsőbbségének bizonyításánál. Megtartják ezt a motívumot is, de átveszik az újmagyar mitológiák további kedvelt elképzelését a magyarság világtörténelmi kiemelt szerepéről. Az elméletek egy kulcsmotívuma, hogy nem elégséges az, ha magyarság a finn-ugoroknál „előkelőbb” rokonsággal rendelkezik, hanem ezen továbblépve a származás sorrendjét is meg kell változtatni. Vagyis ideje felismernünk, hogy „a székely-magyarság szkíta-hun eredetének tétele helyett helyesebb ma már a szkíta-hun nép székely-magyar eredetéről beszélni.” (Grandpierre, 2010)

Az elképzelések kombinációjából pedig a következőkben összefoglalható – a székelység-magyarság viszonyát nem mindig következetesen tisztázó - elmélet születik:

Az emberiség bölcsője, az ősnép, az ősnyelv és az ősvallás születési helye a Kárpát-Medence, ezen belül is a technikai, tudományos felfedezések a Hargitánál történnek (Barabási, 2005)

- Az ősnépnek, az ősnemzetnek fontos „védő, felderítő része a székelység” (Barabási, 2005. 327.)
- A székelyföldi ún. pallag-kultúra, amely 30-35 000 évvel ezelőtt keletkezett is azt bizonyítja, hogy a székelyek az ősi kultúrának a hordozói. A székelyek a legöregebb nép, beszélik az ősi nyelvet, és nekik van a legrégebbi írásuk az rovásírás, amiből később alakult ki a summér ékírás. (Czibalmas Tivadar)⁶
- A székelyek mindvégig jelen voltak a Kárpát-medencében, Attilát is, majd Árpádot is várták és 15 000 lovas bocsátottak rendelkezésükre (Barabási, 2005). „Minket mindig szerettek a magyarok, hiszek ők maguk Árpáddal nagyon kevesen jöttek be. (...) De ugyanúgy itt találtak minket, mint Attila hunjai. És nagy számban. Átfogva az egész Kárpát-medencét. Kiegyensúlyozott és biztos társadalommal.” (Barabási, 2005. 329.)
- A székelység a magyarság legősibb ága, a székelyek maguk a szkíták, (vagyis a szkíták maguk a székelyek) (Barabási, 2005) tehát a székelyek az ősnép, a magyar nyelv pedig az ősnelv utóda. „Mint ilyen testvérük, vagy unokájuk az egész világ” (Barabási, é.n. 34.), tehát a székelyek leszármazottjai a legrégebbi népek.
- A székelységnek többször és több helyen volt önálló állama. pl. i.e. 1300-ban Sziciliában (Szicília a siculicról nyerte nevét) (Barabási, é.n.)
- „Az égi Isten-szék utánezatai a földi székek. Szervezői és lakói a székelyek, a székiesség hordozói” (Rokaly, 2014. 766.)
- Vagyis, mintegy összefoglalásképpen: „Nekünk, magyaroknak (székelyeknek?!) van egy nagy feladatunk, mely származásunkban gyökerezik. Tisztázni a világtörténelmet, mert az az ősmagyarság története. Bárki bármilyen nyelvet beszél a világon, bármilyen bőrben szaladgál – a mi leszármazottunk.” (Barabási, 2005. 468.)

Tanulmányomban eddig összefoglaltam azokat a fontosabb tudásforrásokat, tudástranzfer közegeket, amelyek a székelységre jelenleg hatnak, identitás-konstrukcióikban domináns tényezők lehetnek. Ha az elmúlt évtized széke-lyekre vonatkozó székelyföldi kiadványait és tudásközvetítő tereit tekintjük át, akkor széles skálájú székelység-kép bontakozik ki előttünk. Az identitásépítő elemek tekintetében tehát tisztánlátásra remény sem mutatkozik, főként, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a skála mindkét végletén elhelyezkedők hivatásos történészek,⁷ a közvélemény előtt látszólag mindannyian legitim módon tárják fel és közlik a történelmi igazságot. Vegyünk ugyanakkor ismét tekintetbe egy, a közvéleménybe mélyen gyökerezett és folytonosan újraalkotott, (minden székely

6 Czibalmas Tivadar filmet készített a pallag-kultúráról: <https://www.youtube.com/watch?v=TCczTonLh-U&list=PLFCAD2E30057D0F4F>. Utolsó megtekintés ideje: 2015. november 21

7 Barabási László magyar-történelem szakon végzett a marosvásárhelyi pedagógiai főiskolán, 1983-88 között a Hargita Megyei Múzeumhálózat igazgatója volt. Rokaly József a Bolyai Tudományegyetem történelem szakán végzett, nyugdíjba vonulásáig mindvégig középiskolai történelemtanárként dolgozott. A Magyar Történészek Világszövetségének tagja, az MTA (!) által 1998-tól nyilvántartott külföldi tudományos kutató. Puskás-Kolozsvári Frederic az ELTE régészeti szakán szerzett oklevelet.

himnusz énekléssel megerősített) nemzeti szimbólumokba beépített hun eredet–Csaba királyfi (stb.) mítoszt és máris valószínűvé válik az, hogy a jelenkori székely társadalom annyit és azt épít be ezekből az elemekből önképébe, amit az éppen aktuális társadalmi és politikai konjunktúra hatására szükségesnek lát. A homályba vesző eredet elsősorban nem bizonytalan identitást, hanem „másság”-tudatot eredményezett, és ez a folyamat korántsem tekinthető lezártnak. Az itt élők identitásképződését párhuzamosan formálják a fővonalbeli politikai erők által támogatott tudományos állásfoglalások és kiadványok, a jobboldali politikai szervezetek által népszerűsített alternatív eredet-prezentációk és természetesen a hagyomány ereje. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül az olyan összetársadalmi (első látásra belső ellentmondásokat tartalmazó, de mindenképpen politikai, önkormányzati, egyházi) összefogással megvalósuló, a közvéleményre magas szintű legitimitációval ható rendezvényt sem, mint a „székely nemzeti rockoperának” a *Csaba királyfinak* bemutatását Csíksomlyón, 2015 Nagyboldogasszony napján. Ez utóbbi esemény tovább fokozta az akadémiai történetírás iránti látens vagy nyíltbizalmatlanságot, hiszen megvalósulását pontosan azok a fórumok teszik lehetővé, amelyek mindeddig a hivatalos történelmi állásfoglalást támogatták.

Székelység-kép az etnopoányság narratívájában

Kutatásunk lehetőséget nyújtott arra is, hogy megvizsgáljuk: az újpogány mozgalmak elképzeléseiben hogyan szűródik le a székelységről alkotott összetett és ellentmondásokkal teli imagináció, illetve milyen további motívumokkal gazdagítják ezt. Interjúinkat elsősorban olyan személyekkel készítettük, akik a széles spektrumú újpogány mozgalmak valamelyikéhez tartoznak, és akik kisebb vagy nagyobb mértékben, de társadalmi nyilvánosságot kapnak. Az interjúk számos jelenség, szemléletmód, irányzat mélyebb elemzését kínálják föl, ebben az összefoglalóban csupán a székelysége vonatkozó elképzeléseket emelem ki. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy nem minden megkérdézett társít a székelységhez fontos, megkülönböztető jellemzőket, és olyanok is vannak, akik a székelység mai állapotát, erkölcsét, viszonyulási módjait főként negatív jellemzőkkel írták le. A továbbiakban főként azokat a véleményeket emelem ki, mintegy „hangosítom” ki, amelyek a székelység mítoszalkotó folyamatában jelentősek.

Akárcsak a korábban bemutatott tanulmányokban, könyvekben, az interjúkban is visszatérő motívum a székely-magyar viszony, érezhető, hogy az ezekhez a mozgalmakhoz tartozó személyek információs forrásai a korábban bemutatott elméletek közt keresendőek.

Találunk példát a két nemzet egyenlőségét vallókra: *“A magyarság, mint nemzet egésze egy kettőségben nyiloánul meg Hunor és Magyar részében. Az egyik Attila vére, a másik Árpád véreként jelenik meg. Egymást kiegészítő módon segíti ez a két nemzet-rész, de ugyanarról a nemzetről van szó, csak két oldalát nézzük.”* (SzEB). Többségben vannak azonban a székely elsőbbséget erősítő vélemények. Előkerül a magyar, és ezen belül a székely nép, mint ősnép mítosza: *“Tudományosan el van ismervé, hogy*

az emberiség bölcsője a Kárpát – medence.(...) A nagy kultúrák innen indultak el a Kárpát-medencéből. (...) A Kárpát-medencében még ezek az ókori kultúrák is bizonyíthatóan innen a Székelyföldről indultak el.”(ÁCs); a székely felsőbbrendűség biológiai bizonyítékai: „Meggyőződés, hogy a legősibb magyar gént a székelyek hordozzák.”(ÁCs), vagy egyszerűen a székelyek korábbi jelenlétének motívuma a Kárpát-medencében: “Attila után Csaba királyfiival itt maradtunk, hogy amikor jönnek, kapjanak valamit. Jöttek, kaptak.” (ZT).

Gazdag képet, említésre méltó szimbolikát hordozó elképzelések körvonalazhatóak a székelység szerepéről, elsősorban a magyarságon belüli küldetéséről alkotott elképzelésekben. A székelység mint szik, energia, a magyarságot, majd az egész világot mozgósító energiatöltet motívuma részletesen kirajzolódik az interjúkból: “A teremtés úgy működik, akkor lesz valami új, hogy ha a mag ki tud csirázni, szárba szökken. Most a magon belül viszont van egy olyan része a magnak, amit úgy hívnak, hogy szik. Ami nem a közepén van, ha a Kárpát medencét nézzük, akkor a jelenlegi Székelyföld az, az úgynevezett periféria, viszont ez arra szolgál, hogy amikor megindul ez a csirázás, akkor ez adja hozzá az energiát.” A székelyek és magyarok funkciói kiegészíthetik egymást: “Az egyik az információt, a másik az energiát adja a rendszerben. Tehát a magyarság az információt tudja, a székelység az energiát”(SzEB), de a jelenben a székelységben rejtőző erőre, energiára van szükség, hogy a magyarság tudatára ébredjen sajátos küldetésének: “A magyarság föltámadása, újraéledése az meggyőződés, hogy a székelységen keresztül fog megvalósulni. Itt van az az erő, energia, amely képes újjá éleszteni, a jelenleg tetszalott állapotot.” Továbbá “a nagy átalakulás, a nagy átlényegülés bennünk, innen kéne elinduljon, hiszen a sziklából szikra alkímiai folyamatát kell a székelységnek itt megvalósítania.” (SzEB). Több olyan jel van, ami a székelyek küldetésére utal, ennek egyik látható megnyilvánulása az Olt folyó: “Nem véletlen, hogy a székelységből ered az a jelentős folyó, amely egyedülként tör ki a Kárpát-medencéből, az összes többi a medence belsejébe folyik. Ez a folyó pedig a medence MAGságának az élet tovább adását hivatott tovább adni, és ez az Olt folyó. (...) Tehát minden szimbólum, ami az Olt folyóhoz köthető, és ami a székelységhez köthető, arról szól, hogy hogyan, mi módon lehet megőrizni az értékek erejét, és mi módon lehet ezekből az értékekből a csirát kiszökkeníteni, újra elindítani.” (SzEB) Végül pedig egészen konkrét, gyakorlati elképzelés is körvonalazódik arra vonatkozóan, hogy milyen történelmi esemény példázza majd a székelység kiemelkedő szerepét: “A következő magyar király koronázása, választása, a székelység közvetítésével fog történni, és meglátásaim szerint Erdélyben, Gyulafehérváron fogják koronázni a következő királyt. (...) Húsvét vasárnapján, Gyulafehérváron fog megtörténni. És a magyar Szent Koronával természetesen.” (SzEB).

Az interjúk alapján egy másik székelység-szimbólum és ehhez köthető szerep is kirajzolódik: a Szaturnusz és ennek megfelelően az őrzés feladata. A székelységnek természetesen a keleti határok őrzésén túl a (magyar) élet és kultúra számos más értékeire kell vigyáznia: “A székelyek csillaga ugyanaz, mint a zsidók csillaga, a Szaturnusz. A Szaturnusznak, a székelyeknek, mint a zsidóknak is a feladata az a megőrzés, ez egy életfeladat. Ezt ügyesen csináltuk mostanáig, tehát olyan értékeket őriztünk meg, ami máshol nincs már meg. Amiket itt, a Kárpát-medencén belül is már elherdálták.”(ZT), vagy másik interjúalany megfogalmazásában: “A magyarságon

belül, a székelység a Szaturnusz népe. A Naprendszerben a Szaturnusz az a bolygó, ameddig el lehet látni szabad szemmel. Tehát a Szaturnuszt lehet még látni a csillagos égbolton, a többit már csak távcsővel. Ezért is a régi hagyomány úgy élem meg, mint hogy ő küszöb őr. Tehát, aki több, az bejöhét a földi világ számára, aki nem, nem. Elég kérlelhetetlen, éppen emiatt.” (DSz)

Ebben a gazdag szimbolikában nem nehéz nem fölfedezni a Pap Gábor magyarországi művészettörténéssz által működtetett szellemi iskola motívumait. (Valóban, szinte minden interjúalanyunkra közvetlen vagy közvetett módon meghatározó módon hatottak és hatnak Pap Gábor tanításai).⁸ Így aztán nem meglepő, hogy a székelyeknek is rendelkezniük kell a Szent Koronához hasonló, szakrális tulajdonságokkal felruházott személyként tisztelt tárggyal és a Pilishez hasonló szent hellyel, vagy helyekkel.

A székelyek szent tárgya a Székelyek Áldozati Pohara: *„Egy kicsit a Koronával hasonlítanám össze. A Székelyeknek ez volt az ereklye. Az a Szent Grál. Ahol ez a pohár székelt, ott volt a szellemi, lelki központ, de nem csak, hanem a Székelyeknek a vezére, az úgynevezett rabombán, s az ő feladata, tisztsége volt, hogy ezt őrizze. A hagyomány szerint is, a néphit szerint is ezzel mentek Árpád elé a székelyek és kötötték a vérszerződést. (...) Rehabilitálni kellene, mert tönkre van menve, esik szét, nem vigyáztak rá, el is volt veszve. Apor Vilmos hagyatékában találták meg évtizedek múltán. Azt gondolták, hogy nincs is már ez a kehely, de csodák csodájára előkerült. S akkor évekig egy könyvespolcon, a könyvek mögött, ott rejtőzködött. Akkor egyszer csak megjelent itt Csíksomlyón, felvittük a hegyre, a Pütkösi búcsúra...” (CsI) És ahogyan a magyarok szent vára Buda, úgy a székelyeké Budvár: *“Budvár volt a székelységnek a központi vára. (...) a magyar király udvar helye az Buda vára, és a székelyek udvar helye, az pedig Budvár. (...) Budvár, egy olyan alvó szent hely, mely nélkül a székelységet irányítani érdemlegesen nem lehet. Mivel, hogy a székelység erről nem tud, tehát tudata nincsen ennek a helynek a fontosságáról, ezért működtetni sem tudná, és jobb, hogy a természet veszi át jelenleg az uralmat felette, mint, hogy egy szakrális helyet megszenteljenénénk.” (SzEB)**

A Pilis egyik megfelelője pedig természetesen Csíksomlyó lehet. Csíksomlyón kívül Székelyföldnek van egy másik, a szakralizáció számos jegyét magán

⁸ Néhány interjúrészet, ami a Pap Gáborral és a hozzá köthető irányzat képviselőivel való találkozást, és a rájuk gyakorolt hatást részletezi: *„(...) majd találkoztam a szerves műveltségnek nevezett irányzattal, amely bizonyára ismerős. Pap Gáborék, Molnár Jóska bácsi tanításaival, és, hát az ő biztatásukra, élő, személyes biztatásukra jelent meg egy szülőföldről szóló tanulmányom könyvként.” (SzEB) „...ahogy Pestre kerültem, alkalmam volt ilyen jellegű előadásokra rendszeresen eljárni. Nem voltam, csak közel egy évet Pesten, viszont ezeket az előadásokat interneten megtaláltam, s amelyikre csak tudtam, mindegyikre elmentem.(...) Pap Gábor, Szántai Lajos, Varga Tibor, Grandpierre Attila, Bakay Kornél. Utána az volt, az a helyzet, utána kapcsolatba kerültem velük és ezzel a körrel, és utána itt Csíkba kezdtük meghívogatni...” (ÁCs) „...Nagyon érdekes volt nekem az a nyolc hónap, mert akkor találkoztam Pap Gáborral, a művészettörténeti óráin. (...) Tehát ez a világ úgy megérintett. Erre jöttek rá Pap Gábornak az előadásai, ahol aztán a mélységet kaptuk. Többet tanultam az alatt az egy év alatt (amennyit Váradon voltunk), mint öt év teológia alatt. Az életéről, a saját feladatunkról a világban, lekipásztorként. Rengeteget tanultam Pap Gábortól, szerves műveltségről, többet, mint addigi életemben.” (DSz) „Pap Gáborral ketten voltunk az autóban Váradig, Váradról Kolozsvárra s onnan vissza. De az őszinteség az, hogy nagyon nem értettem, hogy miről beszélt akkor, de az egyénisége, és azt, amit mondott, azt én úgy érzem, hogy igaz kell legyen.” (ZT) „Pap Gábor volt az a másik, aki nagy személyiség, az életemet olyan irányba vitte, amit nem is tudok neki megköszönni. Sőt egy időben úgy is éreztem, hogy ő akár egy második apám is. Azért, mert édesapámtól mindent megkaptam, megkapok mai napig, viszont ezt nem tudta megadni.” (ZT)*

viselő hegye is, a Hargita. A „székelyek Szent Hegye” számos elemet kölcsönzött a székelységről alkotott sztereotipikus képnek, gondoljunk Tamási Ábeljére és Nyíró Úz Bencéjére, akik mind a Hargita havasaival azonosulnak, de a székelység lakóhelyi szimbólumaként megalkotott tájképének is legfontosabb elemei a fenyvesek, havasok, legelők – annak ellenére, hogy a székelység nagy része más földrajzi, domborzati jellemzőkkel bíró helyen ér. A Hargita legmagasabb csúcsán nemzeti „zarándokhelyet” alakult ki az évek során, amely turisztikai célpontként is funkcionál (nem csupán a hegymászók számára).⁹ Az interjúkban a Hargita szerepe azonban kevésbé domborodott ki, ez valószínűleg elsősorban a kutatói kérdésfeltevésnek köszönhető, amely – az újpogány mozgalmak nőiség-képének kidomborítása miatt elsősorban Csíksomlyó szerepére terelte a beszélgetéseket. Az alternatív történelemszemlélet korábban bemutatott szerzőinek műveiben azonban markánsan jelen van a Hargita szent jellege is.¹⁰

Csíksomlyó fontos szakrális helyként jelenik meg az interjúkban, de a Csíksomlyóra zarándokoló tömeg összmagyar jellege azonban nem egyértelműen annak a jele, hogy a magyarság rálépett a felemelkedés útjára. Csíksomlyó természetesen rendkívüli erők birtokosa: *„Olyan rejtett erők várnak a felismerésre, a felfedezésre Csíksomlyóban, amelyek kulcsok ahhoz, hogy tovább tudjon lépni a nemzet.”* (SzEB) Továbbá: *„Nem véletlenül van a székelység kellős közepén a csíksomlyói szakrális tér, tehát, hogy nem véletlenül zarándokol ide a nemzet, mert innen fog valószínűleg az első szikra kipattanni.”* (SzEB) És *„Somlyónak olyan ereje van, hogy a Kárpát-medence másik sarkában éreztük azt, hogy mikor elénekeltük az Oh én édes Jóistenemet egy előadás keretében, egy gyógyító szertartás keretében, akkor érezted, hogy egy elemi energia zuhant le ott”* (DSz). De Csíksomlyó hiába vonz magához évente több százezer magyart, nem a nemzet igazi felemelkedéséhez szükséges jelenségek kerülnek előtérbe: *„Számítatlan olyan bődületesen fontos alaptényező háttérbe szorul Csíksomlyó esetében, amely nélkül viszont nem lehet ezt a rendszert működtetni.”* (Babba Mária, Hármass Halom minősége, nyereg szakralitása, Salvator kápolna) Ennek következtében Csíksomlyó még nem tölti be igazi szerepét: *„Somlyó jelenleg, ha egy szimbolikus skálán a nullától a százig fokon kellene betenni, szerintem egy harmincnál nem teljesít jobban, tehát harminc százaléknál.”* (SzEB), vagy másként megfogalmazva: *„(Csíksomlyót) úgy kell elképzelni, hogy mint – tudom én –, egy napon belül van árapálydagály vagy többször. De van egyszer nagy. S akkor mi nem a nagyra ülünk fel, hanem csak egyikre....”* (DSz)

⁹ A Madarasi Hargita csúcsán levő kopjafagyűjtemény szakrális jellege akkor domborodott ki igazán, amikor környezetvédelmi okokra hivatkozva ennek elköltöztetéséről döntöttek. (Lásd. Pl. http://foter.ro/cikk/20150531_kopjafatlanitas_a_szekelyek_szent_hegyen. Megtekintés dátuma: 2015. november 21) A döntés jelentős fölháborodási hullámot és vitát generált az online közösségi fórumokon.

¹⁰ Hargitára, *„A szent hegy tetejére hullott le –Hérodotosz szerint – Istentől az állattenyésztés és a földművelés tudása, a szkíta T-hargita-osz apó fiainak.”* (Barabási), A Hargita szent hegyén volt az egyik, nagyon jelentős fénykapu, melyen keresztül az ember kapcsolatot tarthatott az égből lakozó szentekkel és saját őseivel. (Barabási) A Hargita Hérodotosz szerint az első emberre Targitaosra utal, akinek Zeusz volt az apja (*Rokaly*, 2014, Barabási)

Zárszó

Láthatjuk tehát, hogy a székelyföldi újpogány mozgalmak is markánsan magukon viselik az etnicitásnak a tanulmány bevezetőjében említett két fontos jellemzőjét: a nemzet eredetére, történelmére, küldetésére vonatkozó tanok kialakulását és csoporttudatba való beépülését, valamint tárgyak, terek szakralizálódását. Az újpogány mozgalmak székelyföldi transzferjében alkalmazott elemként megjelennek a székely nép, székely nemzet – magyar nemzethez hasonló – mítoszépítő elemei. Ezek logikailag nem mindig pontosan vázolható módon illeszkednek a magyar nemzet mítoszainak alkotóihoz, a székely-magyar viszonyban párhuzamosan jelentkezhetnek a két nemzet közti egyenlőséget, összetartozást, némileg azonosságot feltételező elképzelések, de a székelység másságát, különbözőségét, elsőbbségét kidomborító tanok is. A viszony némileg képlékenynek tűnik, a nem rögzített határok lehetőséget teremtenek az újraértelmezésre, átköltésre, átértelmezésre – ha ezt az aktuális politikai, társadalmi szinten létező székely-magyar viszony esetleg megköveteli.

Tanulmányomban arra hívtam föl a figyelmet, hogy a székely nemzeti identitásépítés jelenben intenzíven zajló folyamatában a székelységre vonatkozó eltérő elméletek versengenek egymással. A hivatalos, intézményes módon főáramú politikai szféra által támogatott elméletek többnyire az akadémiai tudományosság háttérét próbálják biztosítani, de – némiképp meghajolva a köztudat által olyan nagyon kedvelt hun eredet – Csaba királyfi leszármazottai mítosznak, időnként hajlandó kompromisszumokat is kötni (Lásd Csaba királyfi rockopera bemutató). Az ellenzéki politikai szereplők hangsúlyosabban mozdulnak a politikai jobboldal irányába, a skála jobboldali széléhez való elmozdulással párhuzamosan jelentkeznek az újpogányság és az új magyar mitológia képviselőinek népszerűsítése. És végül mélyinterjúk segítségével sikerült olyan személyek székelység-képének elemeit felszínre hozni, akik az újpogány mozgalmak képviselői, akik számára az alternatív székelység-elképzelések nem egyszerűen információt, vagy esetleg tudást jelentenek, hanem magát az életet, egyidejűleg életformát és személyes hivatást.

A téma kutatásának ebben a bevezető, feltáró jellegű fázisában természetesen nem állíthatunk semmit a tulajdonképpeni „erőviszonyokról”, arról, hogy melyik irányzat milyen mértékben befolyásolja és alakítja ténylegesen az itt élők kollektív identitását. Fontos eredménynek tekintjük azonban, hogy sikerült azonosítani a fontosabb aktorokat és a hozzájuk társuló elméleteket, elképzeléseket. Kutatásunk remélt, következő fázisában egyrészt tovább lehet mélyíteni, árnyalni a kapott képet az eddig alkalmazott dokumentumelemzési és mélyinterjú módszerrel, másrészt egy survey típusú lekérdéssel föl lehet mérni a társadalom valós állapotát, az itt élők közösségi identitásának tényleges alkotóelemeit.

Felhasznált irodalom

- Barabási László (é.n.): *A székelyek őstörténete*. Letöltés ideje: 2014.03.20. Webcím: http://www.magtudin.org/Barabasi_Laszlo_A_szekelyek_ostortonete_kesz.pdf
- Barabási László (2005): *Hol vagytok székelyek?* Fríg Kiadó.
- Bodó Julianna (2007): *A terep, ahol élünk*. Státus Kiadó, Csíkszereda.
- Borsos Géza József (2008): *A Székely Nemzet időben és térben*. Megtekintés ideje: 2015.03.31. Webcím: http://sznt.sic.hu/hu - sic/index.php?option=com_content&view=article&catid=19%3Atanulmányok&id=146%3Aa-szekely-nemzet-idben-es-terben&Itemid=25&lang=hu (utolsó megtekintés: 2015. március 31.)
- Bottoni, Stefano (2008): *Sztálin a székelyeknél. A Magyar Autonóm Tartomány története (1952–1960)* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda.
- Grandpierre Atila (2010). *A székíták székely eredete*. Letöltés ideje: 2015.04.25. Webcím: http://www.mvsz.hu/mtf/mtf_03.html
- Egyed Ákos (2006): *A székelyek rövid története a megletelepedéstől 1918-ig*. Xantus Könyvkereskedelmi Kft.
- Hermann Gusztáv Mihály (2003): *Náció és nemzet. Székely rendi nacionalizmus és magyar nemzettudat 1848-ig*. Teleki László Intézet, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda.
- Hermann Gusztáv Mihály (2004): *Székely történeti kistükör 1848-ig*. LIMES 2004.1.
- Hermann Gusztáv Mihály (2010): *Székely identitás*. Megtekintés dátuma: 2015.04.20. Webcím: <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=85>.
- Hermann Gusztáv Mihály (Főszerk., 2012): *A székelység története. Kézikönyv és tankönyv az általános iskolák VI. és VII. osztályai (valamint minden érdeklődő) számára*. Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont, Hargita Megye Tanácsa, Kovászna Megye Tanács, Kovászna Megyei Művelődési Központ, Csíkszereda – Sepsiszentgyörgy – Székelyudvarhely.
- Hubbes László Attila (2014): Új magyar mitológia? Kutatási tapasztalatok és kihívások. In: Povedák István – Szilárdi Réka (szerk.): *Sámán Sámán hátán. A kortárs pogányság multidiszciplináris elemzése*. SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Szeged, 34-54.
- Sántha Attila (2004): *Székely szótár*. Kézdivásárhely.
- Szekeres Lukács Sándor (2006): A székely jogról. In: *Székelyföld kulturális folyóirat*, 2006 május
- Szilágyi Tamás – Szilárdi Réka (2007): *Istenek ébredése. Az újpogányság vallástudományi vizsgálata*. JATEPress, Szeged.
- Szilárdi Réka (2013): *Magyarországi újpogány vallások nemzeti identitáskonstrukciójának narratív mintázatai. Doktori értekezés*, k.n. Pécsi Tudományegyetem. Letöltés ideje: 2015.04.20. Webcím: http://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/files/dok/disszert/szilardi_reka-d-2013.pdf

- Szilárdi Réka (2014): *A Magyar kortárs pogány narratívumok nemzeti identitáskonstrukciói*. In: Povedák István – Szilárdi Réka (szerk.): *Sámán Sámán hátán. A kortárs pogányság multidiszciplináris elemzése*. SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Szeged, 11-23.
- Szőcs János (2009): A csíki história határokvei (a kezdetektől 1848-ig). In: Hermann Gusztáv Mihály, P. Buzogány Árpád (szerk.): *Csíki olvasókönyv*. Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont – Hargita Kiadóhivatal. Csíkszereda.
- Veres Valér (2005): Az erdélyi magyarok nemzeti identitása a társadalmi és az etnikai struktúra összefüggésrendszerében (2000). *Erdélyi Társadalom*, 2005. január